

ДЕТСКО РАЗВИТИЕ

ЛЕКЦИЯ, ДОЦ. С. ЦВЕТКОВА, Д. ПС.

ИЗКУСТВОТО ДА РАЗБИРАМЕ ДЕТЕТО

- ▣ *Детето е особено чувствително към всичко, което го заобикаля. То е в състояние да “улови” и най-малките промени, които се случват около него и да ги отрази в своето поведение, чувства и мисли.*

А. Валон

Някои теории за развитието

- ▣ **КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКА:**
Факторите на средата стимулират оформяне и развитие на съзнанието.
- ▣ Висшите психични функции детерминират психическото развитие.
- ▣ Развитието се осъществява само ако детето извършва организирано и специално построено действие.
- ▣ Развитието се основава на общуването.

БИХЕВИОРИСТИЧНО- КОГНИТИВНА ТЕОРИЯ

Научаване чрез модели – наблюдение на различните модели на чуждо поведение.

Процесът включва: ВНИМАНИЕ, СЪХРАНЯВАНЕ, СЪЗДАВАНЕ и МОТИВАЦИЯ.

Бихевиористична концепция:

- В противовес на разбирането, че развитието следва различните архитипове (Юнг); свързано е с проявите на съзнанието (Вунт).
- Скинър, Бандура: развитието е резултат от научаването.
- Поведението може да бъде предсказано и управлявано.
- То е продукт на научаването и подкрепянето – външна стимулация.
- Развитието е усвояване на различни форми на поведение, които съвкупно представляват личността.
- Бандура обогатява разбирането, като въвежда в схемата /поведение-средови стимули/ влиянието на личните фактори, мисли, чувства, преживявания на детето.
- **Ж. ПИАЖЕ:** развитието на детето може да бъде разглеждано в контекста на стadiите, през които преминава. Периодизацията се основава на двата вида декалаж: хоризонтален /повторението на едни и същи когнитивни феномени в определен стадий/ и вертикален /повторението се осъществява в различни стadiи, като в края се установяват устойчиви когнитивни схеми/.
- Концепция за развитието на интелекта.
- **Асимилация** – възпроизвеждане на обектите съобразно съществуващите интелектуални схеми.
- **Акомодация** – преобразуване на асимилаторните схеми.

Пиаже – стадии на развитието

- ▣ Сензомоторен (0 до 2 г.)
- ▣ Дооперационален стадий (2 до 7 г.); егоцентризъм – липса на необходимост да се обяснят собствените действия, разсъждения лишени от по-сложните форми на социална съвместимост. Съществени за периода са играта, езикът и рисуването. Синкретизъм.
- ▣ Стадий на конкретните операции (7 до 11 г.) – децентрализация и прием на чуждата гледана точка; опериране с класове и подкласове, с количествени и качествени променливи.
- ▣ Стадий на формалните операции (11 до 15 г.) – оформяне на интелекта. Опериране с хипотези, формално-логически операции, излизане от реалните обекти.

ХУМАНИСТИЧНА ТЕОРИЯ

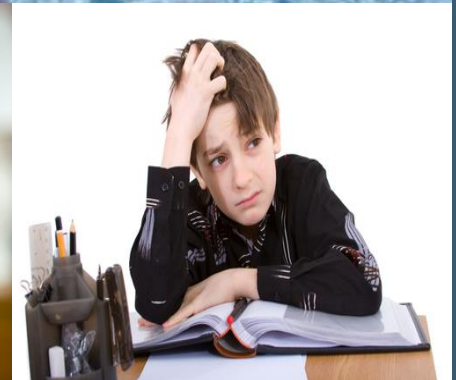

За разлика от психо-аналитичната теория /развитието се свързва с подсъзнателното, нагоните и вътрешните конфликти/, хуманистичната теория защитава идеите:

- Развитието на детето е уникално и заслужава уважение;
- Детето има свободата на избор между външните алтернативи и собствените предпочитания;
- Детето е изправено пред възможността да изпълни със смисъл живота си;
- Детето има възможност да изгради личността си и да се самоусъвършенства.
/Маслоу, Роджърс/

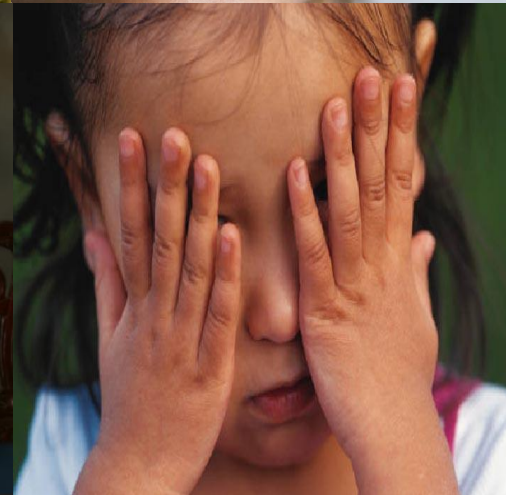
Аз-концепция

- ▣ Аз-ът е израз на съзнателния опит.
- ▣ Аз-ът се формира и изменя под влияние на външните въздействия.
- ▣ Преживяванията на Аз-а са свързани с ценностната система.
- ▣ Всеки човек реагира на въздействията съобразно значенията, които разбира и приема.
- ▣ Индивидът реагира като цялостна и организирана система.
- ▣ Поведението е резултат от функционирането на Аз-а.
- ▣ У всеки човек съществува тенденция да усилва Аз-а.
- ▣ Уважението и приемането са важни за самооценката.

Развитие на Аз-концепцията

- ▣ Първоначално детето не осъзнава себе си като отделно същество – дифузни възприятия.
- ▣ От неидентифицираност към феноменалното полагане на Аз-а: от външно одобрение и внимание към осъзнаване на реакциите и постъпките.
- ▣ Всяка външна /на значимите други/ негативна реакция води до възникване на тревожност и активация на защитни механизми.
- ▣ Всеки опит да се деструктира индивидуалното води до усещане за заплахата и продуцира отрицание.

НОРМА

- ▣ **Личностно-ориентираният подход налага познание за индивидуалното развитие на личността, надградено върху знанието за „средностатистическата” норма и спецификите в развитието, които определят личността като единствена и уникална.**

- ▣ **Нормата** предполага такова съчетание между личността и социума, при което тя изпълнява безконфликтно и продуктивно основната дейност, удовлетворява основните си потребности, съобразно възрастта, пола и психосоциалното развитие.

- ▣ **Норма** – средство за ориентиране поведението на личността и контрол над него; система от отношения в съзнанието на човека с характер на правила за това, какво да се прави и какво се очаква; елемент в структурата на малката група, който се формира в резултат на дейността, а след това я регулира (групова норма).
- ▣ Норма е предписание (общо правило, удобно за многократно прилагане, всеобщ принцип на поведение, безличен общозадължителен императив, образец, мярка), съгласно което е позволено, допустимо или забранено, недопустимо определено действие с оглед на поставена цел.
- ▣ В психометрията терминът „норма“ или „тестова норма“ означава стандарт, с чиито единици (или с чиято скала) се преценява всяка индивидуална оценка. Нормата в този смисъл е резултат от изпълнение на тестови задачи от голяма група лица, възможно най-представителна за дадена хомогенна популация.

- ▣ **СРЕДНОСТАТИСТИЧЕСКА НОРМА** – ниво на психосоциално развитие на човека, което съответства на средните количествено-качествени показатели, получени при обследване на представителна група от хора на една и съща възраст, пол, култура и др.
- ▣ **ФУНКЦИОНАЛНА НОРМА** – индивидуална норма на развитие. Всяко отклонение може да се приеме за отклонение само чрез съпоставка с индивидуалната тенденция в развитието на отделния човек.

функции на нормата

- ▣ **Регулативна функция** – насочена към регулиране на човешкото поведение;
- ▣ **Избирателна функция** – обезпечава избора между различни алтернативи за действие и поставя в основата на поведението и дейността определени правила;
- ▣ **Създава ред** – нормата като социално ориентирано понятие;
- ▣ **Оценъчна функция** – нормата се разглежда като критерий за оценяване на човешкото поведение (идеалната норма). Спазването или нарушаването на тези норми е свързано с определени санкции за членовете на общността – похвали, награди, наказания и т.н.;
- ▣ *Груповите норми в макро- и микро-групите осъществяват **стабилизираща функция** – регулират позициите и междуличностните отношения вътре и извън групата (специфични за групата нагласи и правила за поведение на членовете и);*
- ▣ *Груповите норми имат и **филтрираща функция**, като пречупват външните влияния и изисквания, като същевременно влияят върху възгледите на членовете на групата, които те проявяват и извън групата;*

Нормалност, нормално

Ако свойствата се характеризират чрез един психологичен измервателен инструмент, то стойностите от определен интервал на скалата се означават като нормални, а тези, които лежат извън интервала – като абнормни.

Критерии за абнормност могат да бъдат:

- ▣ аномалии на психомоторните функции,
- ▣ разстройства на перцепцията;
- ▣ разстройства на мисловните и мотивационните процеси;
- ▣ проблеми в социалното поведение и др.

- ▣ Важно е да се определят не само количествените параметри на абнормността, но най-вече качествените (вида на отклонението), което е необходимо както за правилната интерпретация на психодиагностичните данни, така и за извършване на точна диференциална диагностика.

- ▣ Нормата е променлив феномен. Оформя понятието “нормален” в противовес на патологичен.
- ▣ Приема се като стандарт, правило, регулативен инструмент
- ▣ Съдържа статична и динамична компонента.
- ▣ Определят се два вида норми: общи и специфични.
- ▣ Проявява се в два варианта: изборни и наложени.

- ▣ Много често отклоненията от нормата се свързват с предубеждения, предразсъдъци и стереотипи.
- ▣ В повече от случаите нормата няма точни демаркационни граници. Спецификите и индивидуалните вариации размиват строгото схващане за норма.

Едно дете се приема за нормално когато

- Нивото на развитието му съответства на нивото на болшинството от децата на същата възраст, като се има пред вид развитието на общността, към която принадлежи.
- Детето се развива в съответствие на собствения общ път, определящ развитието на индивидуалните му свойства, способности и възможности.